

АНТОНИМНАР

1 нче төркем

АНТОНИМНАР

калма –каршы мөгънәле
сүзләр

даими

контекстуаль

Антонимнарға хас үзенчәлекләр:

- Бөтен сүзләрнең дә антонимнары булмый.
- Сыйфат һәм рәвеш сүз төркемнәрендә антонимнар күп очрый, чөнки алар билге белдерә.
- Даими антонимнар (тел антонимнары) контекстан тыш та антоним булалар, алар һәрвакыт капма-каршы мәгънәле.
- Контекстуаль антонимнар билгеле бер контекстта гына антоним булалар.
- Антонимнардан парлы сүзләр күп ясала.
- Әдәбиятта антоним сүзләрдән сурәт ясау антитеза дип атала.
- Антонимнар мәкальләрдә, җырларда, табышмакларда күп очрый.
- Сөйләмдә антонимнарның сүзтезмә ясап бәйләнешкә керүе оксюморон дип атала.

Күренешләрнең,
предметларның,
кешеләрнең
сыйфатлан
белдерәләр: ак-
кара, таза-ябык...

Табигать
күренешләрен
күрсәтәләр: жылы-
салкын, аяз-
болытлы...

Вақыт
төшенчәсен
белдерәләр:
көн-төн, яз-
көз...

Антонимнарның
төркемчәләре

Күренешләрнең
озынлыгын,
күләмен, урнашуын
ачыклайлар: аз –
мул, озын-кыска...

Процессларны
каршы куялар:
бару-кайту, туу-
үлү...

Гомумирәк
төшенчәләрен
белдерәләр:
байлык-
ярлылык, сугыш-
тынычлык...

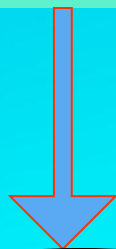
АНТОНИМНАРНЫ ТАП !

1. Күпме жырлар оттым
Һәм оныттым,
Тик арышлар жырын онытмам. (Ф.Шәфигуллин)
2. Жырлый-жырлый күтәреләм
Тормышның үрләренә.
Шатлыгым да, хәсрәтем дә
Тик туган жирдә генә. (Р.Рәсимов)
3. Үлгәннәрнең каберен бел,
Исәннәрнең кадерен бел! (Ш.Галиев)
4. Агыйделдән көймә килә
Чит-чите буйлап кына.
Ак йөзләрем сары булды
Гел сине уйлап кына. (Жыр)

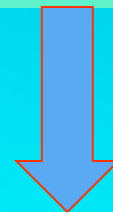
Антонимнар

оттым- оныттым
шатлыгым-хэсрәтем
үлгәннәрнең-исәннәрнең

даими

ак- сары

контекстуаль

Даими һәм контекстуаль антонимнарны билгеләгез.

1. Картлар сүзен капчыкка сал,
яшьләр сүзен янчыкка сал. (М.)

картлар-яшьләр- *даими*

2. Жырлый белмиләр бөркетләр,
Сугыша белми былбыл.
Жырдан сызланмый бөркетләр
Сугышта үлми былбыл. (Зөлфәт)

жырлый-сугыша- *контекст.*

бөркет-былбыл- *контекст.*

3. Туры әйткән котылган,
ялганлаган тотылган. (М.)

туры әйткән-ялганлаган -*даими*

4. Яхшы сүз - жан азыгы,
яман сүз - баш казыгы. (М.)

котылган-тотылган -*даими*

яхшы-яман - *даими*

5. Мин үзем дә белми торган
Бер сәерлектә яшим.

челләләрдә - кышларын-*контекст.*

Челләләрдә кайчак өшим,
Кышларын ярсып яшьним. (Р. Ф.)

Өшим-яшьним- *контекст.*

Антонимнарның нинди сүз төркеменә керүен билгеләгез

чиста-пычрак, бай-ярлы, тәмле-тәмсез
яхшы-яман, таза-ябык, юмарт-саран,

сыйфат

яз-көз, жир-су, яшәү-үлем, жәй-кыш

исем

аз- күп, быел-былтыр, югары-түбән

рәвеш

туа-үлә, ята-тора, арта-кими,
бара-кайта, чыга-керә, туңа-жылына

фигыль

Синоним һәм антонимнарны яз

СИНОНИМ		АНТОНИМ
чибәр, сылу, зифа	матур	ямьсез, килбәтсез, шыксыз
эре, дәү, олы, өлкән	зур	нәни, вак, кечкенә
хак, чын, рас, тугры	дөрөс	ялган, алдау
кызу, кайнар	эссе	суык, салкын
эйбәт, шәп, ару	яхшы	начар, яман, әшәке
иптәш, сердәш, ахирәт	дус	дошман
		

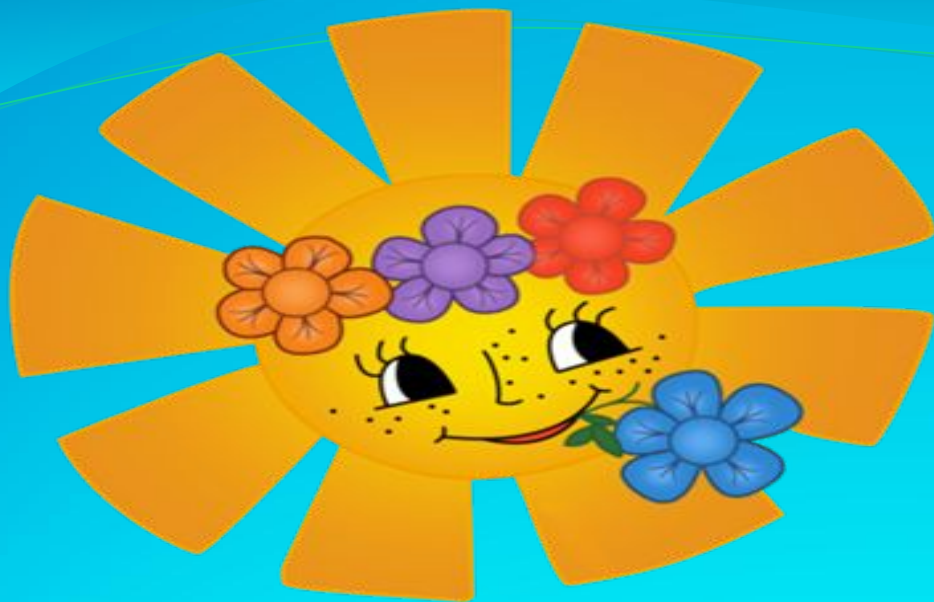
Көн дә кирәкле мәкальләр һәм әйтемләр:

Үсәр өчен артка түгел, алга карарга кирәк.

Гыйлемлек – нур, наданлык – хур.

Тыйнакның кулы эшләр, мактанчыкның теле эшләр.

Дөньяда иң татлы нәрсә дә тел, иң ачы нәрсә дә тел.

Күңел күкләреге аяз булсын!